

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA DIQQATNI JAMLASH VA PAST O'ZLASHTIRISHNI OLDINI OLISH

Ikrom Uralbayevich Tajibayev

CHDPU Fizika-matematika fanlari doktori, dotsent

Ra`no Farxod qizi Pardaboyeva

CHDPU boshlang'ich ta'lim fakulteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini diqqatini jamlash, past o'zlashtirishning oldini olish, hamma o'quvchilarning bilim saviyasini oshirish turlari keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: metod, rivojlantirish, baholash dasturlari, korreksiyalash, o'qitish.

Аннотация. В данной статье приведены способы концентрации внимания учащихся начальных классов, предупреждения низкой обучаемости, повышения уровня знаний всех учащихся.

Ключевые слова: метод, развитие, оценочные программы, коррекция, обучение.

Abstract. In this article, there are ways to focus the attention of primary school students, prevent low learning, and increase the level of knowledge of all students.

Keywords: method, development, evaluation programs, correction, training

Hozirgi paytda dunyo miqyosida raqobat qanday keskin tus olib borayotganini hammamiz kòrib turibmiz. Bu shiddatli raqobatga faqat zamonaviy ilm-fan ,yuqori texnologiyalar va innovatsiya yutuqlarini keng joriy etish orqali munosib javob bera olamiz. Dunyodagi rivojlangan mamlakatlar òz oldiga nafaqat mahsulot ishlab chiqarishni kòpaytirish va ularni bozorga olib chiqishni , balki chuqur bilim va ilmiy yutuqlarga asoslangan innavotsion iqtisodiyotga òtish vazifasini qòymoqda.[1;224] Shu sababli ham, bu rivojlanishni yanada yuksaltirish uchun yoshlarni kichikligidan ilmga chanqoq bòlib ulg'aytirmo'gimiz va Vatanni sevish ruhida tarbiyalamo'gimiz joizdir. Bu òrinda eng yuksak ishni albatta boshlang'ich sinf òquvchilari katta qadamni qòygan holda boshlashadi. Respublikamizda boshlang'ich ta'lim sohasi uzluksiz ta'lim tizimining birlamchi bògini xisoblanib , u har tomonlama so'g'lom va ruhan yetuk bola shaxsni tayyorlashda g'oyat muhim ahamiyat kasb etadi. Kichik maktab yoshidagi

òquvchilarga diqqatni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari bòyicha ta'lim tizimida olib borilayotgan ishlarga yanada ehtiyoj kòpligi aniqlandi. Kichik maktab yoshidagi òquvchilarga diqqatning taqsimlanish xususiyati qiz bolalarga kuchli rivojlanganligi ,diqqatning barqarorligi va kòchuvchanligi òg'il bolalarda qizlarga nisbatan kuchli darajada namayon bòlishi empirik tadqiqotlar asosida aniqlangan ,òquvchilarga diqqatning shakllanishi òqituvchilarga òquvchiga munosabati kabi obyektiv omilga hamda shaxsning individual psixologik xususiyatlardan biri hisoblangan temperamentiga ,òquv motivatsiyasi kabi subyektiv omillarga bo'g'liqligi korrelyatsion tahlillar asosida aniqlangan.[2.] Maktab ta'limiga tayyorlanayotgan bolaga diqqat nisbatan uzoq muddati va shartli barqaror bo'ladi. Bola diqqatining xususiyatlari rolli va syujetli o'yinlarda, rasm chizish va qurish- yashash mashg'ulotlarida, loy hamda plastilindan o'yinchoqlar tayyorlashda, matematik amallarni yeshichda, hikoya tinglash va tuzishda ko'rinadi. Bola o'z diqqatini muayyan obektga yo'naltirish, to'plash taqsimlash bo'yicha ma'lum darajada ko'nikmaga ega bo'lib o'z diqqatini boshqarish va kerakli paytda to'plashga intiladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ishonuvchan tashqi taasurotlarga beriluvchan bo'ladi. Mazkur davrida o'qituvchining har bir gapi, har bir hatti harakati 198 ta'sir ko'rsatish uning uchun haqiqat me'zoni vazifasini bajaradi. Chunki o'quvchilar o'qituvchilarga qattiq ishonadilar. Uning fikr mulohazalariga quloq soladilar. Pedagogik nazokatidan jiddiy tasirlanadilar[3;]

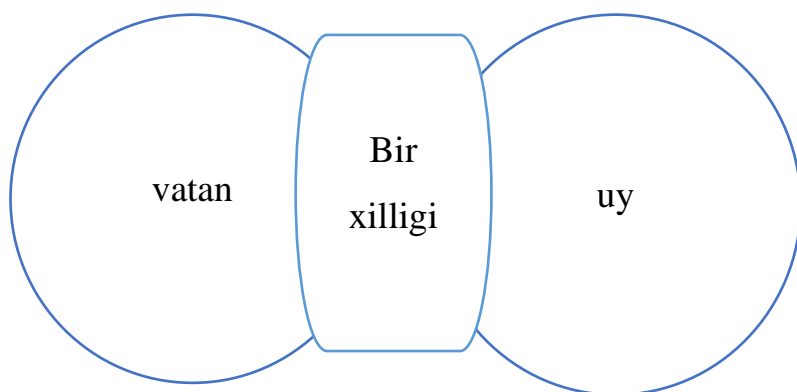
O'quvchilarni diqqatini jamlash uchun eng kerakli metod bu -turli o'yinlardan foydalanishdir. Bu bilan hammani diqqatini uzimizga jalb qilishimiz mumkin. Metodlar orqali o'quvchilar shunchaki o'yin o'ynashmaydi, balki dars mashg'ulotlaridan turli bilimlarni o'zlariga oladilar. Bolalarni diqqatini tortishda ularni turli guruhlarda bolgan holda mavzularni debat usulda o'tkazish maqsadga muvofiqdir .Har turli metodlarni birglikda ko'rib o'tamiz.

Hozirgi kunda eng ommaviy interfaol ta'lim metodlari quyidagilar sanaladi:
1. Interfaol metodlar: "Keys-stadi" (yoki "O'quv keyslari"), "Blist-so'rov", "Modellastirish", "Ijodiy ish", "Muammoli ta'lim" va b.

2. Interfaol ta'lim strategiyalari. "Aqliy hujum", "Bumerang", "Galereya", "Zigzag", "Zinama-zina", "Muzyorar", "Rotastiya", "Yumaloqlangan qor" va k. Interfaol ta'lim metodlari tarkibidan interfaol ta'lim strategiyalarini ajratishda guruh ishini tashkil qilishga yondashuv ma'lum ma'noda strategikyondashuvga qiyoslanishiga asoslaniladi. Aslida bu strategiyalar ham ko'proq jihatdan interfaol ta'lim metodlariga tegishli bo'lib, ularning orasida boshqa farqlar yo'q.

3. Interfaol grafik organayzerlar: “Baliq skeleti”, “BBB”, “Konsteptual jadval”, “Venn diagrammasi”, “T-jadval”, “Insert”, “Klaster”, “Nima uchun?”, “Qanday?” Interfaol grafik organayzerlarni ajratishda bunday mashg’ulotlarda asosiy fikrlar turli grafik shakllarda yozma ko’rinishda ifodalanishiga asoslaniladi. Aslida bu grafik organayzerlar bilan ishlash ham ko’proq jihatdan interfaol ta’lim metodlariga tegishli bo’lib, ularning orasida boshqa farqlar yo’q.[4;]

“Venn diagrammasi” metodi. Bu metoddan ona tili, o’qish, tarbiya, tabiiy fanlarda foydalanish mumkin. Ikkita mavzu bir-biriga qiyoslanib, tahlil qilinib, o’xshash va farqli tomonlari aniqlanadi[4]

“Zakovatli zukko” metodi. Mavjud bilimlarni puxta o’zlashtirishda o’quvchilarning fikrlash, tafakkur yuritish layoqatlariga egaliklari muhim ahamiyatga ega. “Zakovatli zukko” metodi o’quvchilarda tezkor fikrlash ko’nikmalarini shakllantirish, shuningdek, ularning tafakkur tezliklarini aniqlashga yordam beradi. Metod o’z xohishlariga ko’ra shaxsiy imkoniyatlarini sinab ko’rish istagida bo’lgan o’quvchilar uchun qulay imkoniyat yaratadi. Ular o’qituvchi tomonidan berilgan savollarga qisqa muddatlarda to’g’ri va aniq javob qaytara olishlari zarur. Savollarning murakkablik darajasiga ko’ra har bir savolga qaytarilgan to’g’ri javob uchun ballar belgilanadi. Yakuniy ballarning o’rtacha arifmetik qiymatini topish asosida tezligi aniqlanadi. Ballarning belgilanishi o’quvchilarning shaxsiy imkoniyatlari to’g’risida aniq tasavvurga ega bo’lishlarini ta’minlaydi. Metod o’quvchilar bilan yakka tartibda, guruhli va ommaviy ishlashda birdek qo’llanilishi mumkin. “Qizil va yashil belgilar” metodi. Mavzuni takrorlash yoki o’tilgan mavzuni mustahkamlash yuzasidan fikr va mulohazalar beriladi. Agar fikr va mulohaza to’g’ri bo’lsa, yashil kartochkalar ko’rsatiladi, noto’g’ri bo’lsa, qizil kartochka ko’rsatiladi[4;]

Boladan bosma matndagi ma'lum harflarni topib, kesib tashlash so'raladi. Bu bolaning "diqqatli bo'lish" nimani anglatishini his qilish va ichki konsentratsiya holatini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lgan mashqlarning asosiy turi.

Tekshirish topshiriqlarini bajarish talabalar yozma ishlarni bajarishda diqqatni jamlash va o'z-o'zini nazorat qilishni rivojlantirishga yordam beradi.

Ularni o'tkazish uchun sizga har qanday bosma matnlar (eski keraksiz kitoblar, gazetalar va boshqalar), qalam va qalamlar kerak bo'ladi. 6-11 yoshli bolalar uchun katta hajmdagi matnlardan foydalanish tavsiya etiladi.

Tuzatish mashqlari har kuni 5 daqiqa (haftada kamida 5 marta) 2-4 oy davomida amalga oshirilishi kerak. Darslar individual yoki guruh bo'lishi mumkin.

Ko'rsatma. 5 daqiqa ichida siz duch kelgan barcha "A" harflarini topishingiz va kesib tashlashingiz kerak (har qanday harf ko'rsatilishi mumkin): kichik va bosh harflar, matnning sarlavhasida va muallifning familiyasida.

O'yinni o'zlashtirganingiz sayin, qoidalar yanada murakkablashadi: siz izlayotgan harflar o'zgaradi, ular turli yo'llar bilan chiziladi va hokazo.; ikkita harf bir vaqtning o'zida qidiriladi, biri chiziladi, ikkinchisining tagiga chiziladi; bir satrda harflar aylanaga o'ralgan, ikkinchisida ular belgi bilan belgilangan va hokazo. Kiritilgan barcha o'zgarishlar dars boshida berilgan ko'rsatmalarda aks ettirilgan.

Ish natijalariga ko'ra, bo'shliqlar va noto'g'ri chizilgan harflar soni hisoblanadi. Diqqatning normal konsentratsiyasining ko'rsatkichi 4 yoki undan kam bo'shliqdir. 4 dan ortiq o'tish - zaif konsentratsiya.

1. O'yin do'stona muhitda o'tkaziladi. Kichik yoshdagi bolalarni yaxshi haydovchi, uchuvchi, shifokor bo'lish uchun (kim bo'lishni xohlayotganini bilgandan keyin) ehtiyotkor bo'lishga o'rgatish uchun taklif qilish orqali qo'shimcha ravishda ushbu mashg'ulotlarga qiziqish bildirishlari mumkin.

2. Mag'lubiyatdan norozilik hissi paydo bo'lmasligi kerak, shuning uchun siz kulgili "jarimalar" ni kiritishingiz mumkin: qancha xato qilgan bo'lsangiz, shuncha marta miyovlang, qarg'alang, bir oyoqqa sakrab chiqing va hokazo.

3. Bolalar uchun har bir darsda ruxsat etilgan o'tish tezligi o'zgarishi va bolaning haqiqiy o'tish soniga taxminan teng bo'lishi kerak.

4. Dars vaqti hech qanday holatda 5 daqiqadan oshmasligi kerak.[5]

"Hamma narsaga e'tibor bering" o'yini

7-10 ta element ketma-ket joylashtiriladi (siz matn terish tuvaliga narsalarning tasvirlari bilan rasmlarni qo'yishingiz mumkin), ular keyin yopiladi. Ob'ektlarni 10 soniya davomida biroz ochib, ularni yana yoping va bolalarni eslab qolgan barcha ob'ektlarni (yoki rasmlarni) ro'yxatga olishni taklif qiling.

Xuddi shu narsalarni yana ochib, 8-10 soniya davomida bolalardan ular qanday tartibda yotishlarini so'rang.

Har qanday ikkita ob'ektni almashtirgandan so'ng, yana 10 soniya davomida hamma narsani ko'rsating. Bolalarni qaysi narsalar o'tkazilishini aniqlashga taklif qiling.

Ob'ektlarga endi qaramasdan, ularning har biri qanday rangda ekanligini ayting.

Siz ushbu o'yin uchun boshqa variantlarni o'ylab topishingiz mumkin (ob'ektlarni olib tashlang va bolalardan yo'qolgan odamning ismini so'rang; ob'ektlarni ketma-ket emas, balki, masalan, bir-birining ustiga qo'ying, shunda bolalar ularni pastdan boshlab tartib bilan sanab o'tadilar. tepaga, keyin esa yuqoridan pastga va hokazo).[5]

Xulosa òrnida shuni aytishimiz joizki, òquvchilarni diqqatini jamlash òqtuvchining mahoratiga va dars òtish yònalishiga boğliq. Agar u òquvchisi har tomonlama òziga qarata olsa , ularni jamoa bòlib ishlashga olib kela olsa uning barcha òquvchilari bilimga chanqoq va ilm bòlib yuksalishadi. Buning uchun esa kòproq izlanish va òz ustida ishlashlik lozimdir.

REFERENCES

1. Yangi Òzbekiston taraqqiyot strategiyasi. Tòldirilgan ikkinchi nashri .- Toshkent:"Òzbekiston" nashriyoti ,2022.-416 bet. ISBN 978-9943-7951-7-4
2. ФИО автора: Худайбергенова Айгул Исаковна- амалиётчи психолог,
3. ФИО автора: Odamova O'g'iljon Urganch Davlat universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasida katta o'qituvchisi Название публикации: «Boshlang'ich sinflarda diqqatni korreksiyalash va o'zlashtirmaslikning oldini olish»
4. Usmonova Q.S . Boshlangich sinf o`quvchilarida tankidiy fikrlashni shakllantirishda pedagogic-psixologik integratsiya va uzluksizlik. Муаллим хем узликсиз билимлендири. 2023/3 .370-375-b <https://lib.cspi.uz/index.php?newsid=7951>

5. Usmonova Q.S. Boshlang'ish ta'limda Filandiya ta'lim tizimini imkonoyatlari .
Международный научный журнал № 4 (100), часть 2 «Научный импульс»
Ноябрь, 2022./4. 899-903-b

6. Usmonova Q.S Development of Steam International Assessment Program in
Primary Education. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF LITERATURE, PHILOSOPHY AND
CULTURE. 30th Apr 2023. 242-244 s

